

Auspicio S. S. Trinitatis
DISPUTATIO PHYSICA

DE
ELEMENTIS
IN GENERE.

Quam
Ex consensu & approbatione veneranda facultatis Philosophicæ
in Regia & Illustri Aboënsi Academiâ,

Rectore Magnifico

Admodum Reverendo & Excellentissimo VIRO,
DN. M. SIMONE S. KEXLERO, Mathe-
seos Professore ordinario, atq; in *Disputis* Pastore dignissimo: Me-
cœnate & fautore suo reverentèr suspiciendo;

SUB PRÆSIDIO

Reverendi & Praclarissimi VIRI,
DN. M. ABRAHAM GEORGII THAUVONII,
Physices & Botan. Professoris publici celeberrimi, Pastoris in
Lundo meritissimi, nec non Facultatis Phil. p. t. Decani
spectabilis: Præceptoris & promotoris sui
observandi.

Pro Gradu & Privilegijs Magisterij Philosophici obtinendâ
publicâ disquisitioni submittit

LAURENTIUS O. SUNDIUS
SUDERMANNUS.

In Auditorio majori ad diem 26. Aprilis Anno 1656.

A B O Æ

Excusa à PETRO HANSONIO, Acad. Typog.

Reverendissimo, Excellentissimo & Nobilissimo Domino,
DN. JOHANNI M. Eliogwist/
S. S: Theol. ac Phil. Doctori celeberrimo; Dioceseos
Stregnensis Episcopo dignissimo, Consistorij Ecclesiastici Præ-
suli, Regijq; ibidem Gymnasij Ephoro gravissimo; Mæcena-
ti & Patrono omnibus observantiæ studijs æter-
nùm prosequendo.

Reliquis simul Reverendis & Claris. VIRIS ac Dn.
CONSISTORIALIBUS; Gymnasij LECTORIBUS
Promototibus & fautoribus suis perpetim devenerandis,

N E C N O N

Reverendis, Claris, & Doctis, Viris.

DN. M. JONÆ SELLENIO, Pastori &
Præposito in Jäder meritissimo, fautori & Promotori suo
ætatem prosequendo.

DN. ANDRÆ MARTINI, Pastori in Nääshul-
ta vigilantissimo, ut Nutritio olim liberalissimo; ita nunc fau-
tori omni honore perpetim colendo,

DN. ANDRÆ BENEDICTI, Pastori in Sia
fidelis; fautori & bene factori jugiter honorando.

DN. ERICO HAMBRELIO, Pastori in Kiula
dignis. fautori itidem & Promotori plurimum suspiciendo.

*Disputationem hanc inauguralem in spem promotio-
nis, acceptorumq; beneficiorum memori-
am, Reverenter & officiosè offert &
inscribit*

Laurentius Sundius.

ZV CEE

DISPUTATIONIS PHYSICÆ
DE
ELEMENTIS IN GENERE
Prooemium

Amanissimum Philosophia viridarium multū pulcherrimis ornatum & consitum est fructibus & floribus, ut eorum venustas incredibili sui desiderio, quem vis suum spectatorem afficiat. Fingunt Poëta Pygmalionem ex ebore virginem affabrè ad eò formasse, ut ipse operis sui conceperit amorem, atq; ad eò Deam rogavit, ut animam ei inspirare vellet, quò cum unà hanc vitā omnem dulciter agere posset: Similiter divina hac virgo Philosophia, ob formæ suæ elegantiam & morum concinnitatem suis cultoribus ineffabilem instillat amorem. Quippè tanta ejus est vis & præstantia, ut intellectum per funestum Protoplastorum lapsum ignorantia labe obscuratum, scintillulas divinæ imaginis accendendo & fovendo, in cognitione veri, & actione boni quodammodo perficiat & restauret. Nunc igitur à venerandâ facultate Philosophica jussus, ut pro summo in Philosophia gradu, aliquid loco speciminis publici ederem, animus est spaciosissimum & jucundissimum Scientiæ naturalis viretum ingredi, & odoriferos in sinu ejus repositos flores inspicere: inter quos non infimum sibi vendicant locum Elementa, quorum utilitas ad omnes corporum naturalium species sese diffundit, ex his enim constant, sunt & conservantur, animalium generationi, nutritioni accretioni & respirationi inserviunt, & cum corrumpuntur, sunt communia eorum sepulchra: Imò nulla res naturæ & arti subiecta horum operâ non indiget. Horum jam essentiam & naturam rudi Disputationis penicillo depingere decrevi; Itaq;

*Astripotens numen mentem linguamq; gubernans,
Atq; meis ceptis aurâ succurre benignâ.*

Thesis I.

Naturam atq; essentiam Elementorum indagaturi, non incommodè statim in limine eorum Definitionem Nominalem præmittendam esse operæ pretium duximus, nè errorum vel obscuritas vel ambiguitas nominis pariat, quippè Nominis cognitio ducit nos in cognitionem rei, in cujus enodatione perpendi solent *Etymologia, Homonymia & Synonymia.*

II. *Etymologiam* quod concernit; dicitur Elementum aliàs quasi alimentum ab alendo a in e mutato, quod omnia corpora sublunaria sicut ex Elementis sunt composita, ita & iisdem alantur, foveantur & conserventur, ut in Disputationis Proœmio subinnuimus. Elementa Græcis dicuntur *στοιχεῖα ἀπὸ τοῦ σείχειν* h. e. proprio ordine eo, quia proportione inter se mista ad compositi constitutionem procedunt.

III. *Homonymia* deinde nobis spectanda venit, ne Æquivocatio seu ambiguitas vocis alicui imponat, cum illa errorum genitrix semper esse soleat, ideoq; ipsam statim in initio esse tollendam statuimus. Sciendum itaq; vocem Elementorum accipi 1. *Improprie* idq; (α) *Generalissime* pro cujuslibet rei principijs; Sic literæ dicuntur *Elementa Orationis* (β) *Generalitèr* & *Metaphoricè* pro rudimento seu initio artium vel alius alicujus rei artificialis, ut rudimenta Rethorica appellantur Elementa, sic calx, lapides & ligna sunt Elementa extruendi ædificij (γ) *Specialitèr* pro generationis principijs, quomodo Materia & forma dicuntur Elementa (δ) *strictè* accipitur pro cœlo, cum

eum hoc sit Elementum mundi, & partem integram mundi constituat & absolvat. Dicitur etiam Elementum primum ratione dignitatis & situs; Item quintum Elementum, respectu reliquorum.

IV. 2. *Proprie* prout Elementum contradistingvitur Cœlo, & est corpus quoddam simplex sublunare. Differt enim à cœlesti, primò *situ* quod hoc sit superius, illud inferius: Deinde *existentia puritate*, quod cœlum sit substantia purissima nullis Elementorum atomis obnoxia; Elementa verò prout in mundo existunt, ἐξέσις ratione vix ullibi pura reperiuntur.

V. *Synonym.* hanc rem paucis comprehendendo dicimus varijs insigniri voculis ceu titulis, eodem enim sensu causæ, principij materialis & Elementi nomen audit: causa quippè & principium non absq; ratione appellantur respectu corporum mixtorum, quatenus eorum constitutionem ingrediuntur, eorumq; essentiam passivam constituunt.

VI. Explicatâ sic ὀνοματολογία immediatè statim transeundum est ad πραγματολογίαν seu *Definitionem Realem*, ejusq; explicationem; prout Elementa duplex sortita sunt munus & officium; Ita eadem duplicem involvere considerationem certum est, *Absolutam* scilz. & *Respectivam*; Quarum illa est secundum quam Elementa *absolutè* ἔξ *ratione sua essentia* ut corpora simplicia absq; ullâ ad mista Relatione considerantur, & ut universam hujus mundi cum Cœlo machinam complent; Hæc autem quatenus materiam mistorum exhibent; horum namq; concretionem omnia corpora mista constantur & continentur. Undè cum Clarijs, Sperling. talem formamus Definitionem.

VIII. Elementa sunt corpora Naturalia Simplicia |

Cœlo contenta ad Universi integritatem, mistorumque constitutionem à Deo facta. Quam Definitionem cum firmo nititur fulcro meritò amplectimur, eamq; paulò altius expendendam atq; enucleandam statuimus.

VIII. *Generis* vicem in supraposita Definitione sustinent *corpora*, quæ proximum Genus rectissimè affirmamus, nam corpus *συστοιχίως* de Definito prædicatur, suâq; amplitudine & communitate omnes corporum naturalium species complectitur, in quo etiam ratio formalis generis consistit, uti ex Logicis notum. Præterea additur vox *Naturalis*, quia continent affectiones & passiones; Ut excludantur artificialia, quibus præter naturales affectiones, aliquid est superadditum, quod arti acceptum ferunt: Insimul ut distinguantur à corpore *Mathematico*, quod solum modo est quantitas constans trinâ dimensione, *longitudine, latitudine & profunditate, quemadmodum ab Euclidè Defin. primâ definitur.*

IX. *Simplicia* sunt, quod fatetur ipse Aristoteles lib. 3. de cœlo cap. 3. Non tamen hæc in parte Aristoteli ad stipulamur, quod asseruerit simplicia iudicanda, ob motum, quo gaudent, simplicem; Fallit enim hic; Et enim simplex motus non solius simplicitatis comes est: Lapis in altum projectus terram motu simplici repetit, per rectam descendens lineam, quod Arist. Argumentum si procederet, lapis esset simplex corpus dicendus. Non ex motu nec loco, sed ex causis internis æstimanda est simplicitatis ratio. Forma autem cum magis non sit concreta in lapide quam in aëre, simplicitatis vel compositionis mater non est, sed sola *Materia*; Hæc ubi simplex ibi simplex corpus; Ubi composita, compositum. Elementa dicuntur simplicia non quod omnem abhorreant compositionem, constant hæc quemadmodum universû corpus

pus naturale coalitu essentialium sui partium : Sed re-
spectu corporum mixtorum simplicia definiuntur; qua-
tenus nimirum omnis mixtionis sunt expertia.

X. *Differentia* desumitur à 1. *Subjecto loco*. Locus est
sub cœlo & concavo Lunæ, undè & corpora subcœlestia
& sublunaria appellari solent. Cœlum namq; subtilissi-
mum & amplissimum illud corpus; omnia reliqua cor-
pora, totamq; Elementorum compagem ambit & conti-
net. Elementorum verò levissimum supremo; corpora
mediæ naturæ, medio, crassissimum & gravissimum infi-
mo in loco, providus Naturæ conditor jussit stabulari. I-
gnem Elementarem purum, supremū locum occupare;
Et sub Sphæra Lunæ esse, insignis ejus levitas, perpetu-
usq; ascendendi conatus arguere videtur, si enim vi indè
dimoveatur, vel à pabulo solvatur, in altum tanquam ad
proprium & naturalem suum locum tendit. *Quâ de re*
Scaliger Exerc. 9. scribit. Qui fumus ascendit, is ignis in se
habet plurimum: Non enim ascendit propter aquam: Tanto
minus propter terram ipsam. Sed neq; ab aëre fiet motus is: In
aëre enim jam est: Quem igitur quæret locum? Eum profectò
qui supra aërem levissima debetur natura.

XI. 2. *Causa Efficiente*, quæ est Deus gloriosus omnis bo-
ni dator & author, qui sex dierum spacio, quicquid mun-
dus hic continet, cœlum utpotè & universum ejus exerci-
tum, omniaq; corpora sublunaria, Elementa & quæ ex
his constant, modo perfectissimo ordineq; pulchro, di-
vinâ suâ potentiâ creavit, viderat enim Deus cuncta quæ
fecerat, & erant valdè bona.

XII. *De Materia Elementorum*, quam Philosophi pri-
mam vocant, non omnes conveniunt, Aristoteles & ejus
Asseræ dicunt materiâ Elementorum, seu primam esse
fe

se subiectum cuiusq; rei primum, ex quo quodvis corpus naturale per se & non secundum accidens generatur & in quod resolvitur ultimò; certasq; ei assignant proprietates & condiciones. Quæ cum nullo aut è libro Naturæ aut Scripturæ petito nitantur fundamento; inanitatis assertionem illam damnamus, purum putumq; figmentum, tantum opinionis foetum, omnis namq; generatio pro subiecto agnoscit materiam propinquam. Moses in Historia creationis cum ordinem rerum creatarum describit, primò recenset Deum ex nihilo Coelum & terram i. e. massam quandam tenebricosam, tetram & informem, ovidio chaos, condidisse, ex hac deinde materia res cæteras parasse, duxisse, & in suum ordinem redegis- se. Hinc distingvunt orthodoxi Theologi inter creationem *primam seu immediatam*, & *secundam seu mediatam*; *illa* est rerum omnium simpliciter ex nihilo creatio; *Hæc* ex ὕλης & μόρφῃ i. e. ex materia informi primitus producta & non dum elaborata & distincta, productio.

XIII. *Forma Elementorum* quænam sit, non levia inter sese Philosophi movent litigia; quidam enim veterum Philosophorum qualitates primas Elementorum formas substantiales asserere non dubitavêre, ducti rationibus ex operationibus & differentijs eorum accidentalibus petitis, tum quod sublatis qualitatibus, ipsa quoq; Elementa tollerentur. Nos hanc opinionem suis Authoribus quasi minus firmam relinquentes, Thesi sequenti absurda hinc manantia in apicium proferemus, nostramque mentem deindè aperiemus.

XIV. Prior sententia errorem & absurditatem suam facile prodit, cum forma specifica per se & ratione suæ essentiæ considerata semper substantia sit, nunquam verò accidens, opponitur enim hoc substantiæ, milleq; acci-
den-

dentia vix unam substantiam producere possunt, sed requirunt illa semper ad naturalem sui existentiam hanc pro subiecto. Hæc pars negativa hoc fulcitur argumento: *Quod uni est accidens, alteri substantia esse nequit, At qualitates mixtis sunt Accidentia Elementis substantia esse nequeunt.* Major firmatur ex antecedentibus: Minor probatur hoc Prosyllogismo. *Nulla forma substantiales sunt per se sensibiles, nec recipiunt magis & minus, neq; sibi invicem contrariantur; Sed qualitates hæc faciunt Elementa. Non sunt formæ substantiales, sed accidentia.* Quod etiam omnium Saniorum Philosophorum unanimis consensus approbat.

XV. Elementis autem præter qualitates formam aliam substantialem & propriam competere certum est, cum quodvis corpus naturale *materia & formâ* gaudeat, à quâ propriè oriuntur operationes, affectiones & qualitates, per quas formæ latentes describi solent. Quamvis autem forma Elementorum à priori nobis non sit cognita, potest tamen talis ejus formari descriptio, quod sit *principium causale internum, materia Elementari contradistinctum, per quod Elementa sunt quæ sunt, distinguuntur & operantur.* Formam autem ipsis denegare quia ignoratur, neutiquam admittendum, nam juxta tritum canonem ab ignoratione rei ad ejus negationem, nulla est consequentia.

XVI. Quemadmodum Elementa differunt oppositis formis, ita non facile inter se transmutari ipsa ratio dicitur, quamvis Peripatetici comunitèr ex aqua fieri aërem, ex aëre ignem, cunctaq; Elementa inter se transmutari, non totalitèr quidem sed partialitèr autument. Quæ opinio cum duo infert absurda, vacuum in naturam introducit, & locum locato minorem arguit, minimè toleranda est. Rationes quibus affirmativa sententia

nititur, valde lubrica sunt, parumq; nos afficiunt: Ex-
perientiam dum provocant, dicimus sensum & rationem
circa illam *μεταμορφωσις* planè vacillare, & experienci-
am fallacem gignere; Aqua enim igni apposita non in
aërem transmutatur, sed in vapores abit: Nec aër in a-
quam convertitur, sed dum aqua descendit, ut in pluvijs
fieri solet, guttulae aquarum non ex aëre, verum ex va-
poribus in nubem condensatis & postea resolutis prove-
niunt. Cum ex alteratione transmutationem Elemento-
rum probare satagunt, petitionem principij committunt.
Ad contrarietatem dum confugiunt, falsitati & errori
student, *scilicet enim omnia contraria substantialitèr in se invicem
transmutari debent, etiam serpens mutabitur in hominem, acci-
piter in columbam & lupus in ovem, ut habet Praclariss. Spersl.*
Nec in generabilitate refugium quærant, cum nunquam
generentur, sed eandem quantitatis proportionem nunc
retineant, quam in primâ mundi creatione acceperant.

XVII. Num verò formæ Elementorum, quatenus
in mixto sunt, quoad substantiam maneant integræ, ma-
ximè controvertitur. De qua Spinoza & ardua quæ-
stione, multi tam veteres, quam Recentiores ingenia sua
anxiè torserunt: Quidam formas Elementorum in mi-
xto nullo modo servari, sed tantùm qualitates contempe-
ratas & remissas manere censuerunt. Alij formas Ele-
mentorum in mixto cùm ratione suæ substantiæ, tùm ra-
tione qualitatum planè interire & aboleri statuerunt
ἕνεκεν & potentiâ saltem relictâ. Quidam Elements
ita & secundum substantiam seu formas substantiales, &
secundum qualitates, refractas tamen omnes & immu-
tatas ac ad mediocritatem redactas remanere arbitrati
sunt. Quæ sententiæ cùm suo non destituantur vitio, sed
omnes falsitate laborent, earum explicationem ad i-
psum

psum Disputationis actum reservabimus, partim quæstionibus
Thesi sequenti enodabimus.

XIIX. Nos affirmativam quæstionis defendimus,
nam Elementa miscentur & uniuntur non abolentur, ea
enim quæ sunt abolita non possunt uniri. Deinde non
tolluntur & annihilantur formæ in misto, sed manent,
quia propria formæ in mistis manent eaq; nunquam se-
parantur à suis subjectis, si autem manent, integræ ma-
nent, quia formæ nullas admittunt gradus, nec intendun-
tur nec remittuntur. i. e. nihil ipsis addi vel detrabi potest,
nam si addas gradum aliquem perfectionis, statim desi-
nunt esse eadem, item si demas; *Exemplo sit anima.* Ut si a-
nimæ sensitivæ addatur facultas rationalis, mox expirat
nomen animæ sensitivæ, desinitq; mox esse eadē anima.
Idem esto de Elementis si ipsis aliquid adimas statim de-
sinunt esse eadem, Elementa igitur propriam speciem
non deponere, sed formas integras in misto manere,
prout operationes eorū confirmāt, certissima est scientia.

XIX. Nec hic locum habere potest illa Zabarellæ
distinctio, quā distingvit inter illam remissionem, quæ
est cum variatione speciei, & illam quæ speciem non va-
riat. Nam qualiscunq; etiam remissio imperfectionem
arguit & graduum diversitatem, proinde vana est hæc di-
stinctio. Sciendum autem omnem formam consi-
stere in indivisibili ratione suæ essentiæ, ita ut prius inte-
reat, quam dividatur & frangatur. Deniq; fit omnis in-
tensio & remissio ratione contrarij agentis, tale autem in
forma non datur, quia substantiæ, quatenus substantia,
nihil est contrariū, quod ex Logicis resumere convenit.

XX. *Finis & officium* Elementorum ex ipsa Defini-
tione innotescit, estq; unà cum cælo universum hoc in-
tegrare; nec non causam esse mutationum Physicarum,

materiamq; mixtis sese præbere, nam omnis generis mutationes in mixtis efficiunt, ut supra Thesi septimâ quodammodo ostensum.

XXI. *Affectiones & conditiones Elementorum in communi sunt* 1. *Aliqua impuritas*, præsertim ijs inest quæ apud nos sunt; si enim considerentur Elementa ratione suæ existentia, ut superi⁹ inculcavimus, vix unquam tam clara reperiuntur, quin qualitate alienâ sint infecta, & aliquid contagionis ex peregrinis partibus contractum admittant: Sic ignem impurum esse propter vapores & materiam aliquam crassam, cui adhæret, experientia testatur, ideoq; lucet, urit, alimentis indiget. Impuritatem æris argunt nebulæ, pluvia, venti, nubes aliæq; meteo^{ra}. *Aqua* colores, odores, sapes, viresq; varias in sese continet, adeo ut quædam sint dulces, quædam salis, aliæ Sulphuræ, aliæ vitriolatæ, aliæ ferratæ, aliæ aluminosæ, aliæ salubres, aliæ mortiferæ, idq; ratione atomorum aliis atq; aliis qualitatibus præditarum. In terra est humor aqueus, alioquin humorem rebus ex terra crescentibus non suppeditaret,

XXII. Neq; tamen hæc Elementorum impuritas, nomen Elementi ipsis derogat ut mista sint dicenda: nam ad misti constitutionem plura requiruntur, quam nuda impuritas, rerumq; conjunctio. Sed ea tantum sunt mista appellanda, in quibus tantus â naturâ & puritate Elementorū factus est recessus, ut deposito formæ Elementaris Dominio & nomine, aliquid aliud ab Elementis diversum sit novumq; & peculiare alicujus speciei corporis naturalis nomen induat.

XXIII. 2. *Quantitas materie comes*, quæ omninò est finita, nam natura ab infinito abhorret; Et omne corpus naturale est finitum, Elementa sunt corpora Naturalia E. ut enim
omne

omne Ens naturale finitam habet Essentiam, quia est Ens dependens : Sic etiam finitam habeat quantitatem necessarium est. Præterea Cœlum longè majus est corpus, suâ amplitudine totam Elementorū compagem ambiens & continens, ex quo colligitur hæc illo esse multò minora.

XXIV. 3. *Figura* quæ maxime est rotunda, tota n. natura amat rotunditatē, nam, teste experientiâ, loca longius distita in sumitate mali oculis conspiciuntur quæ in transtris navium propter tumorem aquæ aspectum fugiunt; quam figuram rotundæ guttæ etiam totum homogeneum habere arguunt; Item ob cœlum continens & circumquaq; ambiens circulare. Hoc tñ. sciendum eorundem figuram non esse adeò fixam, quin etiam juxta extremitatem corporum variè mutari possint: Sic aqua in vase rotundo rotundam habet figuram, in quadrato, quadratam.

XXV. 4. *Qualitates*, quæ non ex motu Cœli, Sed è formis Elementorum non secus ac quantitatem è materia resultare statuimus: Absurdum enim est qualitatem naturalem aliundè quam à suâ formâ proficisci, à quâ dependet & esse suum habet. Nec formas Elementorum otiosas & effectas esse, nullasq; qualitates, quib⁹ tanquam instrumentis in operationibus edendis utantur, producere credendum. Undè desiniri solent qualitates Elementorum accidentia, à formis istorum emanantia, & actionibus passionibusq; inservientia.

XXVI. *Qualitates Elementorum* dispesci solent juxta veteres in primas & secundas; Prima vocantur caliditas, frigiditas, humiditas & siccitas; Secunda, levitas, gravitas, subtilitas & crassities. Cumq; hæc secunda qualitates non oriuntur ex materia aliqua, ideo quod accidentia materiam, ex quâ, non agnoscant, neq; resultent ex primarum qualitatum temperaturâ, quamobrem non minus prima

merentur diei quam calor, frigus, humiditas & siccitas æque enim primò illæ Elementis insunt ac hæc. Alia E. inquirenda est ortus causa, & tutissimum est ad cujuslibet qualitatæ formam recurrere; Deus enim cum produxit Elementa, eadem suis qualitatibus noluit esse orbata, sed illa ornavit certis formis, undè emanarent hæc accidentia: Sic forma ignis igni largitur suas qualitates, aëris aëri &c. cum ex divinâ dispositione formæ omnium corporum sint operativæ E. etiam qualitates & proprietates Elementis largiantur necessum est.

XXVII. De harum qualitatæ alteratione Aristotelici multum sudârunt, eamq; dari asseruerunt, hæc ducti ratione, quod ex aqua frigida fit quâdoq; calida, ex aëre humido & calido fit siccus & frigidus; Hinc ipsis alteratio est motus in quo manente eodè subjecto sensibili qualitas acquiritur vel abijcitur. Verùm hoc dogma cum propriorum evertat naturam, minimè est tolerandum, nam accidentia hæc Elementis sunt in quarto modo propria quæ eis solis, semper & primariò insunt, ideò absonum est Subjecta hæc sua propria deponere, & loco istorum alia prioribus contraria assumere. Neq; possunt duæ actiones contrariæ in uno eodemq; subjecto eodem tempore manere, v. conatus in aqua calida & calorem retinendi & frigiditatè recuperandi. Sed cum ex aquâ frigidâ fit calida, non fit per propriorum à subjecto separationem & aliorum accidentium communicationem, sed per atomorum ignearum in aquam insinuationem, ita ut utrumq; quod sibi proprium est, retineat, aqua suam frigiditatem & ignis suum calorem. Calor E. qui in aquâ fervidâ sentitur, non in aqua, sed in atomis igneis per totam aquam dispersis hæret. Idem judicium esto de aëre, ubi frigiditas, ibi etiam proprium ejus subjectum.

XXVIII. §. *Motus* Elementorum naturalis, cujus causa efficiens proxima attendenda venit, quæ vel *Principalis* vel *Instrumentalis Principalis* est propria ipsorum forma, propter hanc enim ignis rectâ sursum, terra rectâ deorsum, nisi violentèr ab alio impediuntur, moventur. Motus hic ipsis est naturalis, quapropter etiâ à principio interno, quod forma est, proveniat necesse est, non ab externo. *Instrumentalis causa* est qualitas, gravitas scilicet, vel levitas, propter hanc ignis ascendit & propter illam terra descendit. Non tamen acquiescendum in causis instrumentalibus, sed præter levitatem propria ignis notanda est forma, præter gravitatem propria forma terræ &c. à quâ per se & primariò motus proficiscitur.

XXIX. Restat ut de Elementorum numero non nihil sollicitissimus, quem quidam infinitum esse voluerunt, sed nullis suffulti rationibus: Nam dicere Elementa esse corpora naturalia dependentia, & tamen esse infinita, involvit contradictionem. Nec unum esse potest, id enim temperamentorum è miscibilium qualitibus ortorum varietas evincit, quod si unum esset Elementum, omnia mista simili gauderent temperamento: Deniq; unica tantum esset morbi ratio, unicaq; via & modus valetudinarijs sanitatem restituendi; Verum hoc à veritate alienum esse, Medici testantur, ipsaq; experientia facile largitur; Quippè quidam morborum calefactione, quidam refrigeratione, quidam humectatione, quidam deniq; siccatione curantur. Alij ternarium numerum fecerunt, excluso igne Elementari, ejus sententiæ Assertores, cum rationibus nitantur minus prægnantibus, facili negotio refelluntur, Nam qui ignem dari concedit, quamvis alienis qualitibus & corporibus accidentalitèr inersum, is etiam ignem Elementarem dari fatebitur.

XXX. Nos quaternarium Elementorum numerum asserere non dubitamus, cum eum ipsa natura dicitur & communis rectè Philosophantium consensus astruat, nec ad eum probandum multas rationes congerere necessū, cum ipsi sensus, quot Elementa sunt, facile demonstrent, hæc quatuor nimirum, ignem, aërem, aquam & terram, quæ sententia doctorum omnium calculo censeatur verissima: Sed ut ei majorem lucem addamus, unicam tantum rationem adferre lubet, petitam ex cujuslibet misti constitutione, quippè in omni misto adesse quatuor Elementa patet ex humoribus in corpore; argumento nobis sit corpus humanum, quod dicitur de terra desumptū Gen. 2. hæc friabilis est, & sine aqua tanquam glutine aliquo non cohæret, & nisi accedat aërea natura esset summæ gravitatis corpus, nullius levitatis: Imò corpus merè frigidum, nisi ignis suo calore frigiditatem temperaret Deinde cum putrescit, non abit in nihilum, sed calor incipit primū partes pingviores & aëreas resolvere, postea in liquidiores & aqueas agit partes ut in vapores solvantur, quibus omnibus disgregatis, remanet pars crassior v. z. terra. Quo quaternarium Elementorū numerum certò stabiliri manifestum est. Sicq; ea quæ in initio destinavimus, Divina gratia ad finem perduximus. Faxit æternus rerum creator, ne operibus tuis creatis abutamur, sed sobriè ea contemplemur, miremur, donec in conspectu tuo inter sanctos Angelorum Choros & beatorum manes, gaudio fruamur perenni perfusi uberrimā magnaliorum tuorum scientiā.

Præstantissimo & Politissimo Viro-Inveni
 DN. LAURENTIO SUNDIO, Philosophiæ Candidato meritissimo: Amico & fratri ab ineunte pueritia infucato hoc disticho gratulari voluit.

Sudasti Solidè Solers Suavissime SUNDI;
 Servat Sed Servo Serta suo Sophia.

OLAUS BERGIUS Suderm: Medicin. Stud.
 & Phil. Candid,